

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND
Miljöavdelningen
Kulturmiljöenheten
Staffan Sedenmalm
Handläggare

BESLUT
99-12-28
delg. kv.

Diarienummer
221-00040-1998

1(6)
L1686

Stigberget 33:2

OBS! 2 anläggningar

H 006 Bostadsbet.
A 051 Flerbostadshus

311-8
-1977
2000

Byggnadsminnesförklaring av fastigheten Stigberget 613:16-17, Göteborg (kv. Skogen, Repslagareg. 1-Storebackeg. 10-12)

Beslut

Länstyrelsen beslutar med stöd av 3 kap. 1 § lagen om kulturminnen m.m. (1988:950) att förklara fastigheten Stigberget 613:16-17 i Göteborg för byggnadsminne. Länstyrelsen meddelar samtidigt i enlighet med 2 § samma kapitel följande skyddsföreskrifter:

1. Byggnaderna får inte rivras, till sin exteriör byggas om eller på annat sätt förändras.
2. Trapphusen med konstruktioner, inredningsdetaljer och ytskikt får inte förändras.
3. Byggnadernas planlösning får inte ändras. Ingrepp i stomme och ursprunglig fast inredning får inte göras.
4. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Underhållet skall ske med material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart.
5. Gårdarna får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras.

Skyddsföreskrifterna gäller med beaktande av bifogade kommentarer.

Om det finns särskilda skäl får Länstyrelsen enligt Lag (SFS 1988:950) om kulturminnen m.m. 3 kap. 14 § lämna tillstånd till att byggnadsminnet ändras i strid mot skyddsföreskrifterna.

Enligt 3 kap. 21 § samma lag gäller detta beslut även om det överklagas.

2011-01-11... beslut...
Sen. kopiera till BPA-refer
E. V. / m. j.

Bakgrund

Under decennierna närmast efter 2:a världskriget ägnade Göteborgs stad stor energi åt avhjälpande av bostadsbrist och dåliga sanitära förhållanden. Sedan nya ytterstadsdelar börjat byggas ut var det dags att ta itu med den centrala stadens saneringsmogna områden med vanvårdad och förfallen bebyggelse. Till dessa räknades i synnerhet de stadsdelar som dominerades av tät trähusbebyggelse med huvudsakligen s.k. landshövdingehus, uppförda under 1800-talets senare del och 1900-talets början. Situationen ansågs med hänsyn till planmässiga och tekniska förutsättningar kräva genomgripande förnyelse genom totalsanering, d.v.s. rivning-nybyggnad.

Till de största saneringsprojekten hörde Stigberget-Olivedal, där 1.860 lägenheter, till allra största delen ett rum och kök eller mindre, ersattes av c:a 1.200 rymliga "normallägenheter". En unik, pittoresk stadsbild – känd som "Göteborgs Montmartre" – försvann och följdes av hårt standardiserad storskalig nybebyggelse, terrassformigt placerad i en radikalt förändrad terräng. Förnyelsen omfattade slutningen från Masthuggstorget upp till Fjällgatan och genomfördes av Riksbyggen enligt stadsplan fastställd 1962.

För området väster om Repslagaregatan fastställdes stadsplan 1964, vilken medgav nybyggnad i kv. Skogen. P.g.a. dess relativt låga exploateringsgrad blev denna plan aldrig genomförd. Bebyggelsen i södra delen av kv. Skogen med landshövdingehus runt en helt kringbyggd gård avröjdes efter en stor brand 1977, då även fastigheten bakom den gemensamma brandmuren var hotad. Den aktuella fastigheten intogs i Göteborgs bevaringsprogram 1987.

Ärendet

År 1984, under ett kommanditbolags bristfälliga förvaltning, bildade hyresgästerna bostadsrättsföreningen Storebacke och väckte fråga om byggnadsminnesförklaring. I remissyttranden tillstyrkte byggnadsnämnden, historiska museet och riksantikvarieämbetet förslaget med framhållande bl.a. av gårdsmiljön medan Riksbyggen och "Procedo", som i tur och ordning förvärvat kommanditbolaget, ansåg ett bevarande av bebyggelsen i sin helhet orealistisk, särskilt med avseende på en tilltänkt nybyggnad på angränsande tomt. Länsstyrelsen förde diskussioner med bolagsmännen angående ekonomiska villkor vid en byggnadsminnesförklaring med resultatet att dessa ansökte om rivningslov. Byggnadsnämnden meddelade 1989 anstånd med beslut om rivning då bebyggelsen bedömts vara i byggnadsminnesklass och planarbete för dess säkerställande påbörjats.

En förprojektering 1990 med inriktning på varsam ombyggnad finansierades av kommunen och länsstyrelsen gemensamt. Kostnadsanalysen gav ett positivt resultat och kommunen fullföljde därefter detaljplanen med

skyddsbestämmelser för den omdiskuterade bebyggelsen. Fastigheten övertogs av en ny privat intressent som i samråd med länsstyrelsen projekterade och genomförde ombyggnad med statliga tilläggs lån för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Byggherren godkände även föreslagna skyddsföreskrifter men länsstyrelsen avvaktade med beslut om byggnadsminnesförklaring. Ni har sedermera förvärvat fastigheten och länsstyrelsen därefter åter aktualiserat ärendet. Ett nytt förslag till skyddsföreskrifter har efter revidering godkänts av Er.

Länsstyrelsens bedömning

På Stigbergshöjdens utkant mot väster reser sig Masthuggskyrkan med sin utsiktsplatå. Vägen dit går via Repslagaregatan och Storebackegatan med de aktuella byggnaderna i kv. Skogen, utgörande ett återstående fragment av Masthuggsbergens förutvarande stadsbild. Denna fick sin prägel av den brutna klippterrängen, där i huvudsak trä- och landshövdingehus trängts samman vid smala, krokiga, backiga gator och även runt gårdar som ofta terrasserats i olika nivåer. Stigberget var förr en del av sjöfolkets Majorna, som införlivades med Göteborg 1868 och förtätades enligt 1878 års plan.

Bebyggelsen har tillkommit i två etapper i samband med reglering av gator och tomter. Byggnaderna är uppförda i två våningar av trä på olika höga stensocklar i enlighet med föreskrifterna i den vid resp. tillfälle gällande lokala byggnadsordningen. **Repslagaregatan 1** byggdes 1882 som "landshövdingehus", hustypen som i strikt juridisk bemärkelse stred mot den lokala byggnadsordningen av 1874 men efter byggnadsnämndens avslag 1875 hade länsstyrelsens "dispens" (redan 1880 så etablerad att en lagstridig källare alltid inrättades under den officiella källaren, d.v.s. bottenvåningen). En gårdsbyggnad från 1883 har en vanlig låg källarsockel. **Storebackegatan 10-12** byggdes 1904-05 i fortsättning av Repslagaregatan 1, i samma taklithöjd men ej med landshövdingehusets fullt utbildade bottenvåning p.g.a. särskild inskränkande bestämmelse om sådana hus i 1895 års byggnadsordning (se nedan). Sockeln minskar i höjd p.g.a. gatans stigning, från bottenvåning vid hörnet till allt djupare källare. Repslagaregatan 1 - Storebackegatan 10 utgjorde en hörnfastighet med det stora gemensamma gårdsrummets nedre plan, i betydligt lägre nivå än sistnämnda gata, varför 10:ans källarsockel är "landshövdingehusmässig" endast på gårdssidan. Sammanfogningen i gathörnet av äldre resp. yngre byggnad är diskret utförd; ett tornkrönt "burspråk" döljer skarven mellan sadeltaket och det brutna taket. Fasadarkitekturen är skenbart gemensam.

Kv. Skogen, bildat på 1940-talet i samband med nybyggnad på fastigheten vid Storebackegatan 14, ingick tidigare i det mycket större kv. Signalen som bildades år 1900 och omfattade alla fastigheterna runt Stigbergets krön. Det är denna omständighet som styr utformningen av Storebackegatan 10-12.

Särskilda regler för landshövdingehus hade införts i byggnadsordningen 1895, syftande till ett mindre eldfarligt byggnadssätt – bl.a. fick hustypen ej längre uppföras i mycket stora kvarter som det här aktuella kv. Signalen. Här ligger således orsaken till att kvarterets hörnlösning blivit lugn och harmonisk. Tillbyggnaden vid gathörnet hade under normala förhållanden skett med trappning i fasaden för att ta upp markens lutning. Intressant i sammanhanget är det inbyggda gavelpartiet till Repslagaregatan 1 – med bevarad fasadpanel och rester av yttertakets tjärpapp – vilket ingår i den återstående ursprungliga vindsinteriören på Storebackegatan 10.

Byggnadssättet följer tidens vedertagna stadsbyggnadsprinciper. Gatuhuset är sammanbyggda, gårdsflyglarna enkelsidiga med brandmurar i tomtgränserna. Fasaderna utformades med en detaljrik, modebetonad stildräkt mot gatorna men mer anspråkslöst mot gårdarna. Iögonfallande karaktärsdrag för de perioder som byggnaderna representerar är 1880-talets slentrianmässigt klassicerande stil och det tidiga 1900-talets från stenhusens palatsarkitektur lösgjorda, mer pittoreska formspråk. Hit hör också de äldre husens sadeltak och de yngres brutna tak (mansardtak), prydda med kupor. Till den intima gårdsmiljöns karaktär bidrar såväl uthuset (vedförråd) som de utbyggda trapphusen. Gårdarna, belagda med gatsten, har traditionsenligt prytt med grönska i form av vårdträd och små rabatter. Terrassmuren mellan gårdarna har utgjort fastighetsgräns mellan 10:an och 12:an. En trappförbindelse i lokaltraditionens anda har tillkommit.

Kvarteret Skogens trähusbebyggelse representerar det enkla boendet förr i Göteborgs sjömanskvarter och har därför stor betydelse i sitt sammanhang med Masthuggskyrkan, som är ett berömt landmärke i Göta älvs inlopp. Kyrkan utgör dominerande blickfång i Storebackegatans gatuperspektiv, vid Repslagaregatan sekunderad av landshövdingehusets hörntorn (burspråk eller en s.k. "erker"). Storebackegatan är uppfart till kyrkan och det omgivande kala Stigbergets topp, en av stadens mest besökta utsiktsplatser. Träbebyggelsen ingår således i en av Göteborgs mest symbolladdade stadsmiljöer och framhäver sig uttrycksfullt i omgivningen.

Byggnaderna är väl bibehållna och utgör som sådana goda exempel på det stadsmässiga träbyggandet i Göteborg decennierna kring sekelskiftet 1900. Exteriören, de välbevarade interiörerna och inte minst gårdsmiljön belyser småborgerliga arkitekturideal, byggnadstradition och bostadsförhållanden för sjöfolk och hamnarbetare i sekelskiftets Göteborg.

Länsstyrelsen anser en byggnadsminnesförklaring väl motiverad.

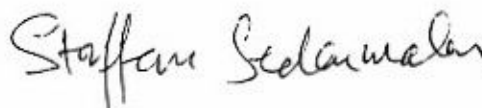
Hur man överklagar

Beslutet kan överklagas hos Länsrätten i Göteborg. Se bilaga (formulär 01).

I detta ärende har landshövding Göte Bernhardsson beslutat och handläggare Staffan Sedenmalm varit föredragande. I beslutet har även länsassessor Eva-Britt Eklöf och länsantikvarie Jan-Gunnar Lindgren deltagit.

Göte Bernhardsson

Staffan Sedenmalm

Kopia

Riksantikvarieämbetet + delg.kvitto
Inskrivningsmyndigheten
Byggnadsnämnden i Göteborg
Göteborgs Stadsmuseum
Kulturmiljöenheten
Akten

Kommentarer till skyddsföreskrifterna

1. Till exteriören räknas brandmurar mot söder och väster. Fönster får emellertid upptagas i brandmurarna.
2. Till konstruktioner, inredning och ytskikt räknas t.ex. trappor, golv, dörrar, listverk, panel.
3. Till stomme räknas generellt takkonstruktioner, vidare den på vinden Storebackegatan 10 inbyggda ursprungliga norra husgaveln till den äldsta byggnaden mot Repslagaregatan. Som inredning räknas t.ex. dörrar, listverk, skåp, paneler och de oinredda vindarnas brädväggar.
4. Rådgivning lämnas kostnadsfritt av Länsstyrelsen. Betr. ommålning som innebär förändring jfr punkt 1 och 2.
5. Till den skyddade gårdsmiljön hör bl.a. terrassmuren mellan gårdarna och markbeläggning på resp. gård och i resp. portgång.